

Hitra og Frøya i 1801

mandag 04. mai 2009

Folketellingen i 1801 var den første skikkelige folketellingen her i Norge og ble avholdt 1. februar 1801. I opptellingen får vi opplysninger om alder, navn, yrke og ekteskapselig status.

Mange forestiller seg kanskje at gjennomsnittsfamiliene før i tiden var den typiske storfamilien der flere generasjoner bodde under samme tak. Dette var gjeldene hos en del familier, men slett ikke alle. Faktisk så kan man slå fast ut i fra folketellingen i 1801 at den typiske storfamilien ikke var så vanlig som man egentlig skulle tro.

Ved å se på statistikken kan vi anslå hva den typiske giftealderen var på den tiden. Det kan vi med å se på alderen til de ugifte og hvor gamle barna til de gifte er, selv om spedbarnsdødeligheten var høy. Det som kanskje overrasker oss mest er at i en del tilfeller er faktisk kvinnen eldre enn mannen. Vi kan se på et eksempel der mannen er 42 år og kona hans er 50 år. Hun er også gift for andre gang. Det var altså ikke uvanlig å være gift både 1, 2 og 3 ganger.

Ekteskapsalderen ligger rundt en 30 år minus 2-3 år for menn og bare litt yngre for kvinner. Siden giftealderen var høy, var det ganske praktisk for samfunnet, ellers ville det ha blitt født enda flere barn enn hvis de ble gift i en alder av 20år. Det var vanlig å ha gjennomsnitt 5 barn, men mange vises ikke på tellinga, fordi barnedødeligheten var høy. Og kanskje det var bare to eller tre som overlevde. Mannen som gifter seg er ofte en husmann, bonde eller en fisker, noe som forteller at det var vanlig at man måtte ha arbeid før man ble gift. Det var også vanlig å ha fosterbarn, som ofte var søskenbarn til barna, noe som forteller at sykdom og fattigdom var vanlig.

Kvinnene på 1800-tallet.

Kvinnenes oppgave på 1800-tallet var hovedsaklig å lage mat, sy klær, vaske hus og forskjellig annet småarbeid på gården. Men kanskje den største oppgaven var å føre generasjonen videre, ved å føde barn. Gjennomsnittstallet for førstegangsfødende på denne tiden var ca. 28 år, men den kan variere, så en kan aldri være helt sikkert på tallene som en har.

Gjennomsnittsfamilien på Kvenvær.

Basert på folketellingen kan vi slå fast at familier som bodde i soknet Qværnvær besto som oftest av ikke mer enn 2-3 barn, man hadde jo unntak der det var familier som hadde 6 barn, men dette var mindre normalt. Gjennomsnittsfamilien hadde også tjenestefolk som hjalp til på gården, ikke alle hadde dette, men det var langt i fra unormalt. Hos enkelte familier bodde det også folk som ikke var i stand til å livnære seg selv. Selv om man skulle tro at de fleste bodde i store familier under samme tak, så var ikke dette tilfellet på Qværnvær.

Gårder og generasjoner

Gårdene på denne tiden ikke var de samme som vi har i dag. I dag er det som regel et hovedhus med ca. 5 personer pluss et fjøs. I 1801 var det derimot mange husstander per gård. Så selv om det bodde over 50 personer på noen gårder bodde de fordelt i hver sin husstand og ikke i et felles hus. På denne tiden bodde flere generasjoner sammen i samme husstand. Gjennomsnitt antall personer per gård på denne tiden og i området Dolmøe var 18 personer, mens gjennomsnitt antall husstander per gård var fem. Og vi kan regne med at slik var det i de andre områdene også.

En tredjedel av befolkningen som bodde i husstandene bodde tre eller flere generasjoner sammen, besteforeldre, foreldre og barn. Det var ikke så ofte at begge besteforeldrene levde, så den eldste generasjonen var som regel enker eller enkemenn. I de samme husstandene bodde ofte flere familier, men i forskjellige hus. Vi kan se på en gård som het for "Bechen". Der bodde Johan Arent Olsen på 31 år, husbonden, sammen med sin kone Gidsken Thoresdatter på 40 år. De hadde tre barn, Ole på 7 år, Lars på 4 år og Jonetta 10 år. De bodde også sammen med husbonden sin mor, enker Marit Arentsdatter. Her kan vi se at det bodde tre generasjoner sammen i den ene husstanden. Men det fantes også gårder som minner om dagens kjernefamilier. Det var familier som besto av mor, far og få barn. Man kan for eksempel se på en gård som het for "Strømmen"; som var under Dolmøe Sokn. Der bodde Friderich Evensen på 40 år, husbonden,

sammen med sin kone Siri Thoresdatter på 33 år. Sammen hadde de et barn, Even Frederichen på 6 år. Slik er det mange familier som er i dag, også.

(Tekst: Erlend Haugen Wingan, Karoline Vassdal, Synne Strøm Trønnes, Synnøve Mjør Wingan og Tonje Moen Slenes.)